सौज

संस्कृत

विद्या शिक्षा

५१८ । रत्ना. १८१

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1) श्रीगणेशाय नमः ॥ अथातो विष्णुप्रतिष्ठां व्याख्यास्यामो शुद्धपक्षे श्रोणायां वा यानि चान्यानि नक्ष-
त्राणि तेषु पूर्वेद्युरेव सुस्नातान् ब्राह्मणान् अन्नेनान्नेन परिवेष्य पुण्याहं स्वस्ति ऋद्धिमिति वाचयित्वास्मि-
न्गतायां निशायां कपिलापंचगव्येन हिरण्यवर्द्धर्भकुशाग्रस्थसपलाशपर्णेन स्रुवर्णेपि आ-
नाप्रक्षतिं कृत्वाऽभिषिंचति ॥ आपो हि ष्ठा मयोभुव इति तिसृभिर्हिरण्यवर्णाः शुचयः
पावका इति चतसृभिः पवमानः सुवर्जन इत्यनुवाकेन व्याहृतिभिः पुष्पाक्षतामिश्रयद्दुर्गौ-
कुरां पादयोर्निधाय ति ॥ इदं विष्णुर्विचक्रमे इति प्रतिसरं बध्नाति रक्षोहणं वाजिनमिति ।
अथैनमहतेनाग्रगन्धहस्तेनि हरेतीर्थानामं मतरेणाहतेन वाससा कुशागंधमाल्यमाच्छादित्र
पयस्यवहतेऽड्डुतमभितिमपोष्योभलेत्याताऽहं नवास्य सच्चत्वारो ब्राह्मणाः प्रतिमामु-
सापयेयुः । तिष्ठ ब्रह्मणस्पतइति ॥ अयमुष्यौदेहोस्समस्थाप्य ॥ गायत्र्यागृह्य गोमूत्रं
गंधद्वारेति गोमयं ॥ आप्यायस्वेति च क्षीरं दधिक्राव्णेति दधि ॥ शुक्रमसीसाज्यं देवस्य
त्वेति कुशोदकं मिसेत पंचगव्यं नाममन्त्रमाहुः ॥ कपिलाया पयः कृष्णायाः श्वेतायास्याश्च पलं दधि

रक्षा यास्येत्यस्य सूक्तं शेषः शबलरूक्षयोरिति ॥ एतेन शेरा आनमिति स्थापयति ग्रामीपला
शखादिरबिल्वाश्वत्थविकंकतन्यग्रोधपनसाम्रशिरीषोदुंबराणां सर्वत्यानिकषायां
चर्मकषाय्य कलशे नाभिषिंचत्सप्तश्वेवो निषद्नमिति ॥ मृणिमुक्ताप्रवालरत्नताम्रा
यामक्षमनिमग्नानां पूर्णकलशेनाभिषिंचति ॥ हिरण्यवर्णाः इति पूर्वोक्तेनाहिरण्येन स
नेनस्याचक्षुर्मोचयेत् ॥ तेजोसीति ॥ अथदेवयजमानो[?]क्षेरवजनप्रभृ[?]साग्निस्त्रख्या
स्त्वा पुरुषसूक्तेनाज्याहुतीर्हुत्वा ॥ इदं विष्णुर्विचक्रमइति पादयोः स्पर्शयेत् ॥ पुनस्तेनैवा
ज्याहुतीर्जुहुयात् ॥ विष्णोर्नुकमिति नाभिदेशे स्पर्शयेत् ॥ पुनस्तथैवाज्याहुतीर्जुहुयात्
इतोदेवा अवंतु न इति जानुनी स्पर्शयेत् ॥ पुनस्तेनैवाज्याहुतीर्जुहुयात् यो यादपसर्पं गमु
प स्पर्शयेत् ॥ पौरुषसूक्तेन ॥ होमांतउदुसंज्ञातवेदसमिति उत्थापयेत् ॥ अनेन सूक्ते
न देवं स्थालयं प्रविश्य ॥ मणिमुक्ताप्रवालसुवर्णरत्नानि पादपीठे निधाय तां
देवा अवंतु न इति निधुं स्थापयेत् ॥ अथ गंधपुष्पधूपदीपनैवेद्यान्याकाशोनरवा

(२) निधायावाहनंकरोति।प्रणवयुक्तव्याहृतीभिर्व्यस्तैःसमस्तैश्चोंभूःपुरुषमावाहया
मि।ओंभुवःपुरुषमावाहयामि।ओंस्वःपुरुषमा०।ओंभूर्भुवःस्वःपुरुषमावाहयामी
त्यावाह्य॥रत्नाम्बुकलशेनाभिषिंचति॥धारयेद्धस्तेति विज्ञायते।प्रणवेनकूर्चंदद्या
ति।दूर्वांकुरविष्णुपर्णश्यामाकपद्मपत्रकृतमेनपाद्यंददाति।एलालवंगकंकोलकर्पू
रमिश्रकंपानीयंददाति॥अपःक्षीरकुशाग्रैश्चसतैर्यवतंडुलैः।यवैःसिद्धार्थकैश्चैव
अर्घ्यंदद्याद्दिमाआपःशिवतमाःपूताःपूततमाःमेध्यामेध्यतमाअमृताअमृतरसाः
पाद्याआचमनीयाअर्घ्यास्तांजुषंतांप्रतिगृह्यंतांप्रतिगृह्णातुभगवमाताविष्णुर्वि
ष्णुवेनमस्करोतिपाद्यमाचमनीयमर्घ्यंददाति।इदंविष्णुर्विचक्रमइतिप्रतिसरंविसृ
सयति।देवतांनमस्कृत्यसगंधंददाति॥इमेगंधाःशुभादिव्याःसर्वगंधैरलंकृताः॥
पूताब्रह्मपवित्रेणपूताः॥सूर्यस्यरश्मिभिःप्रतिगृह्यंतां।प्रतिगृह्णातुभगवतिमा
ल्यंददातीमेमाल्याःशुभादिव्याःसर्वमाल्यैरलंकृताः।पूता०।मस्करोतिपुष्पंददातीमे

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(2A)

एकचित्यांसमारूढौदंपतीप्रमृतौयदि।पृथक्श्राद्धंप्रकुर्वीतपत्युरेवक्षयेहनि।तत्रैवान्व
ताधाममपिभर्त्तानांभार्याणांपत्निनासह।तंत्रेणप्रपणंकृत्वाश्राद्धंस्वामिक्षयेहनि।पूर्वकस्यम
तस्यादौद्वितीयस्यततःपरं।तृतीयस्यततःकुर्यात्सन्निपातेत्वयंक्रमः।इतिश्रपणंप्रदे
याश्रपाकःपूर्वकस्यमुख्यस्य।द्वितीयस्यमुख्यापेक्षयाजघन्यस्यतृतीयस्यापेक्षमस्य।
जघन्यतरस्येत्यर्थः।पतिमृद्धिश्यकाले।तदेयान्वारूढासायस्यांतिथावग्निंप्रविष्टातस्या
मेवश्राद्धमर्हति।नतुपतिक्षयतिथौ।स्त्रियाइहस्वक्षयेहनीति।यत्रक्षयःसक्षयाहस्ति
थिस्तात्कालिकीश्राद्धात्तथामरणजन्मनोरितिवचनात्।इतिकेषांचिन्मतं।तदयुक्तं।म
रणतिथेःश्राद्धप्रतिपादकवाक्यानांअन्वारूढश्राद्धेतरश्राद्धविषयत्वात्।अत्रतुब्रूमः।
आर्त्तार्त्तेमुदितेहृष्टाप्रोषितेमलिनाकृशा।मृतेम्रियेतयापत्यौसास्त्रीज्ञेयापतिव्रतेति।

(3)

स्वधर्ममनुपालयंती साध्वी कस्माच्चिरस्वतिबंधकात् पतिमरणदिने मरणालाभे ततः प्रा
गूर्ध्वं वा तमुद्दिश्य तत्कृत्ये त्वावत्कृत्य अति तस्या आब्दिके पतिक्षयदिन एव मुक्तं ।उक्तं च ।
सहाग्रतः पृष्ठतो वा न कृत्वा म्रियते यदि । तस्याः श्राद्धं प्रदातव्यं पृथक् पत्युः क्षयेहनीति । पत्युः
क्षयेहनि तस्याः श्राद्धं पृथक् कृदातव्यं नित्य[illegible]न्वयः । तस्याः क्षयेहनीत्यन्वये पत्युः पृथगिति
व्यर्थं स्यात् । विंशू । अन्यथा प्राप्तो विधिः स्यात् । तथा वाक्यानर्थक्यमिति । अत्र केचित् तस्या
अन्वारूढा भर्तुः स्वक्षयाहनि स्वस्वक्षयाहे पृथक् श्राद्धं प्रदातव्यं न तत्क्षयाहे तस्याः पतिक्ष
याहे पत्युः न त्वेकस्यां भर्तुः क्षयतिथौ [illegible] इत्याहुः । तन्न । क्षयेहनीत्यस्य संबंध्या
कांक्षायां तत्सगतिशब्दाभ्यां संबंधिसमर्पणे कृते श्राद्धपदेपि संबंध्याकांक्षायां तेभ्यो मे ३
व संबंधिसमर्पणे तस्याः श्राद्धं तत्क्षये हनीति पत्युः श्राद्धं पत्युः क्षयेहनीत्याहेति

ध्येवकुलाना ऋजवस्तथा। द्वात्रिंशद्वा षोडशे वा स्युरष्टौ वा श्रुतिपारगा। ज्येष्ठमध्य
मकनिष्ठेषु मूर्तिपालाः प्रकीर्तिता इति ततः स्नानमंडपे भगवन्मूर्त्तेः पंचगव्येन
(3A) मृद्भिस्तीर्थोदकेन च तत्तदुचितमंत्रैः स्नपनं गंधादि वस्त्रयुग्मेनाच्छादनं स्व
स्तिषट्सु स्थोपरथमारोप्य रथमारोप्य प्रदक्षिणेनेति मुख्यमंडपं प्रवेश्य। शय्यायां
प्राक्शिरसं स्थापयित्वा तच्छिरोभागे निद्राकलशं निधाय पट्टवस्त्रवितानमध्ये सो
ज्यादि तत्र निधाय त्र्यंबकादि तत्तद्दैवत्यमंत्रैः सर्वदिक्षु बलिं दद्यात्॥ चतुर्वेदोक्त्या
यिनो द्वारेषु चत्वारो जापकाः नियोज्याः॥ ततः शिरोभागे देवस्याचार्यो व्याहृति
पूर्वकैस्तत्तन्मंत्रैः पालाशौदुंबराश्वत्थप्लक्षापामार्गशमीसमिधां प्रसकं सहस्रं
हुत्वा देवस्य पादनाभिमध्यवक्षःशिरांसि क्रमेण स्पृशेत्॥ अयं च रत्नमध्य
कुंडे परितोष्टकुंडेषु प्रत्येकं विकल्पानुसारेण प्रतिकुंडं चत्वारो द्वौ वैकाऽऽत्विजः
शतं सहस्रं वाऽऽज्याहुतीर्जुहुयात्॥ कुंडोत्तरतोऽभिहितो होमेषु चे संपातान्नि

मततरतिप्रस्रवणोत्करणं मण्डूत्तारणं प्रतिमायां नेत्राकृतिं संपादनो लिंगे पंचसूत्रीले
(५) ख्यालोखरणं च कार्यमित्यर्थः यद्यपि बौधायनादिभिः ॥ प्रयोगमध्ये नेत्रोन्मीलनमु
क्तं ॥ तथाप्यत्र बर्हिः प्रयोगमेतद्धलीयते ॥ सर्वज्ञस्य महर्षेर्यथार्थानुयोगः
न हि स्यात् ॥ तत्प्रकारमेवाह ॥ सर्वेषां तु बलिं दत्त्वा सिध्यार्थं स्तपायसैः ॥ शुक्लपुष्पै
रलंकृतस्य देगुग्गुलधूपितैः ॥ विप्रवाचनकं कुर्यात् दद्यात्तस्याश्च दक्षिणां ॥ गामेकं क
नकं चात्र स्थापकाय निवेदयेत् ॥ स्थापक आचार्यः । ॐ नमो भगवते तुभ्यं शिवाय
कार्तीय हरये नमः । हिरण्यरेतसे विष्णो विश्वरूपायुते नमः । मंत्रो यः सर्वदेवानां नेत्र
ज्योतिः स्वपि स्मृत एवमाम् मंत्र्य देवेशं तोरणं नवि रवते ये ॥ भागध्यानि च वाद्यानि
ब्रह्मघोषं समीतकं च यथार्थं कारयेद्धि द्वानमगल्ये विमलाशानमिति ॥ मंगलकारि श्री
हानां सोजनं कुर्यादित्यर्थः ॥ आचार्यः कीदृश इत्याकांक्षा: कीदृशः कियंतश्चे सप
क्षापांतत्रैवोक्तं आचार्यस्तु भवेन्नित्यं सर्वदोषविवर्जितः ॥ मूर्तिपास्त्रद्विपा

"...the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(५प) लादिपरिमाणं॥ एतेन पंचगव्यनाससत्ते जसाध्यतेन॥ लिंगाभिव्यक्तेच छुरून्मीलनं॥
अग्निमुखादि पाकस्य जगद्धोरूपाकूयशंलंचक्लृप्तेसर्पेः॥ विष्णुमिति तस्य लिष्ठा
प्रकरणे पुनस्तग्रहणं विष्णुरुद्रान्यदेवताप्रतिष्ठा स्वस्थापनमंत्रमेवोस्तीति श्रौता
र्पवारयेदिति॥ अवगुंठनं कुर्यादिसर्पेः॥ पाद्यमाचमनीय॥ अर्घ्य इति प्रतिपदं पूर्वोत्त
रपदानुभंगेण मंत्रयंत्रं बोधवं॥ मात्स्यमल्लिका॥ पुष्पंत दीनरकुसुमं॥ हवींषीति च
निवेदनहोमबलिब्राह्मणभोजनार्थमिसर्पेः॥ तत्रव्यवस्थापि विनियोगानुसारेण बो
ध्या॥ स्पैहेति॥ अग्निसहितं प्रतिष्ठाप्यापितं देवमिसर्पेः॥ द्रव्यमिसंतद्रव्यादिसर्पे॥
गोदानांगपञ्चनमहानस्त्रेति॥ पंचब्रह्मेति॥ सद्योजातमिसादिनेसर्पेः॥ इति बो
ध्यायनकृप्रतिष्ठाविधिः॥ ॥ ॥ अत्रचनपौराणतांत्रिका॥ गोपसंहार अश्रावश्यकः॥
बोध्यायनोक्तश्रौतस्मार्तनकमस्थिरेहायियावदुक्तमात्रेणोपपत्तेः॥ पुण्याधिका

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

लिंगस्य याप्यथ किंचिच्च वर्षाण्याल्यमंडपादपि कुर्यात्॥ आयपोक्तं मत्स्यपुराणे॥ अथातः सं
(5) प्रवक्ष्यामि प्रतिष्ठाविधिमुत्तमं॥ कुंडमंडपवेदीनां प्रमाणं च यथाक्रमं॥ चैत्रे वा फा
ल्गुने वापि ज्येष्ठे वा माधवे तथा॥ माघे वा सर्वदेवानां प्रतिष्ठा शुभदा भवेत्॥ प्रा
प्य पक्षं शुभं शुक्लं अतीते चोत्तरायणे॥ पंचमी च द्वितीया च तृतीया सप्तमी तथा॥ द
शमी पौर्णमासी च तथा श्रेष्ठा त्रयोदशी॥ आसु प्रतिष्ठाविधिवत्कृत्वा बहुफलं भवे
त्॥ आषाढे द्वे तथा मूलमुत्तरात्रयमेव च॥ ज्येष्ठाश्रवणरोहिण्यः पूर्वाभाद्रपदा
तथा। हस्ताश्विनी रेवती च पुष्यो मृगशिरस्तथा। अनुराधा तथा स्वाती प्रतिष्ठादिषु शस्यते। बुधो बृहस्पतिः शुक्रो
द्वयोप्येते शुभग्रहाः। एभिर्निरीक्षितं लग्नं नक्षत्रं च प्रशस्यते। ग्रहताराबलं लब्ध्वा ग्रहपूजां विधाय च। निमित्तं शकु
नं लब्ध्वा वर्जयित्वाद्भुतादिकं। शुभे योगे शुभे स्थाने क्रूरग्रहविवर्जिते। कर्ता क्षेमं कुर्वीत प्रतिष्ठाकर्म उत्तमं।
अयने विषुवे तद्वत् षडशीतिमुखे तथा। एतेषु स्थापनं कार्यं विदृष्टेन कर्मणा। आज्ञाप्य सुरायतनं देवेन स्थापये
त्तथा। शुद्धदर्भस्थापनं कुर्यात्सुनक्षत्रे विचक्षणः। आसाद्य स्योच्चरे वापि पूर्वे वा मंडपो भवेत्। हस्तान् षोडश कु

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

र्त्निदशा द्वादशवा पुनः। मध्ये वेदिकया युक्तः परिक्षिप्तः समंततः। पंचसप्तचतुर्वापि करान्कुर्वीत वेदिकां॥
चतुर्भिस्तोरणैर्युक्तो मंडपः स्याच्चतुर्मुखः। क्ष्तद्वारं त्वैवहं र्वयाम्ये नोदुंबरं भवेत्। पश्चादश्वत्थघटितं च्छो
(5A) सं च तथोत्तरे। भूमौ हस्तप्रतिष्ठानि चतुर्हस्तानि चोच्छ्रितः। उपलिप्तं तथा कुंकुमरजसा स्यात् सुशोभनं॥
वस्त्रैर्नानाविधैस्तद्वत्पुष्पपल्लवशोभितं। एतेषु मंडपद्वारेषु चतुर्द्वारेषु विन्यसेत्। अव्रणान्कलशान्स्थले जलकां
चनगर्भितान्। सतपल्लवसंछन्नान्सितवस्त्रयुगान्वितान्। नानाद्रव्यसमोपेतांश्चंदनोदकपूरितान्। ए
तान्निवेशयेत्तत्र गंधपुष्पार्चनादिभिः। ध्वजाधिरोहणं कार्यं मंडपस्य समंततः। ध्वजांश्च लोकपालानां सर्वान्
दिक्षु निवेदयेत्। पताकाश्च जलजाश्च रामध्ये स्यान्मंडपस्य तु गंधपुष्पादिकं कुर्यात्स्वे स्वे स्थाने मंत्रै
रनुक्रमात्॥ बलिं च लोकपालेभ्यः स्वमंत्रेणाभिवेदयेत्। ऊर्ध्वं च ब्रह्मणे देयं पलं च स्वा
द्वेषवासके॥ संस्थितान्पालयेत्सम्यगासाद्य साध्यमास्थनाः॥ लैपफल्या लोकपालानां

कर्त्तव्याचसमंततः त्रिरात्रमेकरात्रं वापंचरात्रमथापिवा अथवासप्तरात्रंतु
(6) कार्यस्यादधिवासनं ॥ एवंसतोरणंकृत्वा अधिवासनमुत्तमं ॥ तस्याप्युत्त
रतकुर्यात्स्नानमंडपमुत्तमं ॥ तदर्द्धेन त्रिरात्रेण भागेण चलभागेण वाकृ
तः ॥ अनीयलिंगमार्चा वालिंगशिल्पिनः प्रत्ययेकृत्यः ॥ तस्याभरणरत्नैस्तु
येपितसरित्चारकः ॥ स्नमध्ये अभिषिक्तो क्रियायजमानोग्निनः परं सिति
उत्तरायणग्रहणेनैव माघादि ग्रहणे सिद्धे वादिग्रहणमाघाठनिर
स्पर्द्धे ॥ वक्ष्यमाणेषु सं ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(७) पुष्पाः कुंकुमादिव्यासर्वपुष्पैरलंकृताः ॥ प॰ला मइति धूपं दद्याति ॥ वनस्पतिरसोद्भूतो
धूपेभ्यो धूपऽस्तमः ॥ आघ्रेयः सर्वभूतानां धूपोयं प्र० ॥ प्रतिगृह्यतां ॥ मइति धूपं दी
पं दद्याति ॥ ज्योतिः शुक्लं च तेजश्च देवनां सततं प्रीयं ॥ प्रभाकरः सर्वभूतानां दीपोयं० प्रति०॥
नमइति ॥ अथ द्वादशनामभिः ॥ पुष्पाणि दद्यात् ॥ तैरेव तर्पणं कृत्वा कर्पूरं पायसंयुक्तो
दन्नं हरिद्रोदनं मिश्रितं द्वीणि ॥ पक्वान्नं तो वनतं मितिपायसं निवेदयेत ॥ घृतं घृतं पूर्ण
शरावं खंडोदनं हरिद्रोदनं निवेदयेत् ॥ कसार माज्यमिश्रं कुर्यात् ॥ वासुदेवाय स्वाहा ॥१
संकर्षणाय० २ प्रद्युम्नाय० अनिरुद्धाय० स्वाहा सेव्या० श्रीयै० स्परस्य० पुष्टै तुष्टै० वि
ष्वक्सेन० विष्णोनुकं ॥ तदस्यप्रियं ॥ प्रतद्विष्णु० परोमात्रया० विचक्रमे० त्रिर्देव इति० ॥ द्वा
दशनामभिरमुष्मै अमुष्मै स्वाहेति ॥ स्विष्टकृत्प्रभृति सिद्धमाप्येनु वरप्रदानात् ॥
अपसर्वहविषां बलिमुपहरति ॥ त्वमेक माप्यं पुरुषं पुरातनं नारायणं विश्वसृजं यजा
महे ॥ त्वमेव यज्ञो विहितो विधेय त्वमात्मनात्मन् ॥ तं प्रतिगृहाणीष्व हव्यमिति ॥ अथाग्रेमा

(8) नाग्निमभ्यसपर्णेषु हुतशेषं निदध्याति ॥ भूः र्भुवः स्वरोमिति स्त्रजमलंकृत्वा प्रदक्षिणं त्रिरग्निंय
परिक्रामति ॥ विश्वतश्चक्षुरेन मः ॥ सर्वज्ञ ॐ अनंत ॐ परमात्मने इति ब्रह्मचारी गृहस्थान्वा दद्या
द्ब्राह्मणाय स्वयं तान्हरिद्रोदनं भोजयेत् ॥ आचार्याय गौतीयकं कुंडलद्वयं वस्त्रयुग्मं याचा
र्यपूजयेगां तस्यै दद्यात् ॥ महतीश्रयासमाप्तेति संति ष्वते प्रतिष्ठाविधिरिति ॥ बौ
धायनोक्त विष्णुप्रतिष्ठाविधिः ॥ एवमेव रुद्रप्रतिष्ठाविषयो ऽपि ज्ञेयः ॥ विशेष
स्तु लिख्यते ॥ अथातो रुद्रबाणं लक्षणं प्रतिष्ठाप्य द्वयोर्मध्ये पञ्चरत्नानि चोपयाति चो ॥ निक्षिप्य लिन
मस्ते रुद्रमन्यव उतोत इषवे नमः प्रतिसरं बध्नाति ॥ सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा इत्यादिभिः
स्थापयति ॥ शमी ॥ तेजोसीति लिंगे चर्ममसि वर्जलेन्य हृषोशावाहापुदेरं ॥ ध्यानरमुः शिव
लमसंतादनु वास्य स्या व्याहृतीर्जुहुयात् ॥ अथ व्याहृती रूपहोमं कृत्वेति ॥ येस
स्याणीस ॰ ताभ्यां मन्तुवाकाभ्यां प्रत्यर्चं ॥ ॐ सर्वो वै रुद्र इति पादपीठे स्थापयेत् ॥ पुनस्ताः
पुनस्ताः अभिरेवाज्य ॥ कद्रुद्राय इति नाभिदेशे स्थापयेत् ॥ पुनस्ताः नमो हिरण्यबाहवे इति

श्री
३

(8A)

मूर्ध्नि स्पृशेत्॥ पुनस्त्वा०॥ सर्वांगमुपस्पृशेत्॥ द्वादशार्णसमस्तेन॥ ततः उदुंसमिश्रितं ध्यायपंच
ब्रह्मसंज्ञकेन पंचांगुष्ठाकेन देवालयं प्रविश्य प्रणिधाय रुद्राय नमस्ते रुद्र मन्यव इति रुद्रस्या
पपेद्दयगंधं०द्रुत्वोपस्थाप्या वाहनं करोति प्रणव भगवान्महादेवो रुद्रायनम इति पाद्यं ति
नमो अस्तु नीलग्रीवायेति प्रतिसरं विस्वायति॥ देवतानां नमस्कृत्य गंध्यादि॥ इमे गंधाः
भगवान्महा०म इति माल्यं दद्यात् बिल्वपत्र इति पुष्पं दद्याति०॥ रुद्रायनम इति धूपं०॥ भगवा मे
हादिभिः पुष्पाणि॥ दद्यात्तरेव नर्यं तां ... बाधकसरं पायसं गुडोदनं हरिद्रोदनं मिश्रितं हविषि
पवित्रं०॥ जुहुयात्॥ भवाय देवाय नमस्या०॥ शर्वाय देवाय०॥ स्वाहा ईशानाय देवाय०॥ पशु
पतये देवा०॥ रुद्राय देवाय०॥ उग्राय देवाय०॥ भीमाय देवाय०॥ महते देवा नमस्वाहेति॥ गृही
त्वा जुहुयात्॥ भवस्य देवस्य पत्न्यै०॥ शर्वस्य० ईशान० पशुपते०॥ रुद्रस्य देवस्य० उग्रस्य
भीमस्य देवस्य०॥ महतो०॥ हेतिहशेद्रोदनं जुहोति॥ भवस्य सुताय० शर्वस्य सु०॥ त्रि
यंबकं मा नो महान्तं॥ मा नो महान्तं॥ मा नस्तोके॥ आरात्ते गोघ्न॥ विकिरिद्र विलोहित०॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(१) स्नहस्थ्या।ति स्नहव्ह्या ३।२ इति द्वादशनामभिः॥ शिवाय शंकराय सहमानाय शितिकंठ
कपर्द्दिने॥ ताम्राय॥ वारुणाय॥ पश्चरमाणाय॥ हिरंण्यबाहवे॥ सेनान्ये नराय विश्वरूपा
यहिरंण्याय स्वाहेति। स्विष्टकृदन्तात्॥ अयतत्विषां बलिमुपहरति॥ ग्रामेकरुद्रशिवाधि
ष्ठस्त्र्यंबकनामतद्विहव्यभिस पाग्रेयाः॥ वनं यत्संतिष्टेत प्रतिष्ठाविधिरिति॥ अयोप
यंत्रादिद्वादशपांचलप्याभिसादिसभिः। प्रधानप्रसेवाधिकरणंबोध्यते॥ तत्र
विसनंतरविघ्नप्रतिष्ठांकुर्यादितिशेषः॥ रुद्रप्रतिष्ठाभितिच॥ युग्मानीतितांदिमा
ह्मोक्तिः॥ ततः प्रयोगेवगणपतिपूजनग्रहयागमात्रकापत्तनकार्याणीसर्पास्विहं
नादिमाह्मोत्तरंपुण्याहवाचनगव्येनेसा। इतरतीयाद्वयस्याभिषिंचतीसत्रान्वयः॥
प्र[illegible]ति [illegible]इति प्रतिमानन्त्सभिपेचह्करुत्मीलनार्घस्पसुवर्णस्पतिध्यानलुपक
ल्पनं॥ दुर्वांकुरभिसेतद्भावः॥ एवं मात्माभिति॥ अन्यत्नमजलेशाय्यातस्यां कुशादिवा
ससाच्छाद्यतत्रप्रतिमायाः शायनंकारणीयमेवइतिमंत्राभ्यामिसर्पः॥ यात्रफ

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(१०)

लक्षणो वाक्यभेदः स्यात् । पृथक्पदेशीसाम्यसंगाच्च । किंच एकस्मिन्नेव दिने यदा तिथिद्वयं
तत्र पत्ता नरेकस्यां तिथौ पत्युर्मरणं परस्यां चाग्निप्रवेशस्त्रियाः नक्षत्रसहगमनेपि दिनद्वये
श्राद्धप्रसंगस्तस्मात्तिथिस्तात्कालिकीति वचनमनारूढा स्त्राद्धेतरश्राद्धविषयं तदेतदुक्तं पुराण
समुच्चयेपि । अग्रतः पृष्ठतो वापि तद्धन्या म्रियते यया । तस्याः श्राद्धं सुतैः कार्यं पत्युरेव क्षये हनि ।
यदि दैवादेकदिने पित्रोर्मृतिस्तदा युगपदेवोभयोः श्राद्धं पितृपूर्वकं तनुपितुः श्राद्धं समाप्य प
श्चान्मातुरिति । रोहिणातिक्रमे दोषप्रसंगात्स्मरणात् । इत्येकचित्यारोहणाक्षयाहनिर्णयः ।
अथप्रोषितमृताहनिर्णयः । विश्वादर्शे । ज्ञातो मासः क्षयाहयदि नाहि विदितं तर्हि तत्र
दर्शे स्याद् अज्ञातो तु मासे यदि विदितमहस्तत्र वे मार्गशीर्षे माघे वा प्रस्थितस्य द्वयमनव
गतं तर्हि तस्या द्वयं यत्र प्रस्थाने तन्नैवेतद्भवति न पससंहातेथवा हृदङ्गदे । अस्यार्थः ।
यदि प्रस्थितस्य द्वयं दिनमास मज्ञातं तर्हि यत्र प्रस्थाने द्वयं तदेव ग्राह्यं । तदपि न ज्ञातं

Joint property of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(11) क्षिपत्॥ कुंडनिर्माणं संवत्सरदीप्तिमाचस्योन्तरिस्या बोध्यं॥ हस्तमात्रा
णि तन्निम्नखानि श्चयितास्तमात्रा गजोष्टस्य हृशीतिनियम्यते॥ होमश्च चंद
त्विग्भिः किं देवताकः कार्य इत्यपेक्षायामुक्तं मूर्तिपालोकपालेभ्यो मूर्तिभ्यः
क्रमशस्तथा॥ तथा मूर्तिषु चिदेवं पंचतु सुः समंततः॥ वासुध्या वसुरेताश्च
यजमानो दिवाकरः॥ जलं वायुस्तथा सोम आकाशश्चाष्टमं मतं॥ देवस्य
मूर्तयस्त्वष्टावेताः कुंडेषु संस्मरेत्॥ पृथिवीयानि शर्वस्तु पशुपश्चाग्निमेव
तु॥ यजमानं तथैवोग्रो रुद्रश्चादित्यमेव च॥ भवो जलं तथा पानि वायुमीशा
नमेव च॥ महादेवस्तथा संद्रं भीमश्चाकाशमेव च॥ सर्वदेवप्रानिष्ठा तु मूर्ति
पाश्चैवमेव तु॥ एतेभ्यो वैदीकैर्मंत्रैर्यथास्वहोममाचरेत्॥ यथा शांतिं चैवेकु
र्यात्प्रतिकुंडं समाहितः॥ यथास्वं यथालिंगं तान्मंत्रानपोह्य दर्शापि स्या

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(१२) २ष्यामः॥ शांतिं शान्तिस्त्वत्कानि। अतीनेतुसहस्रांनेसंपूर्णकुर्नारिष्यते
॥ समयादस्त्वभाहोसानाम्नावनिःक्षिपन्तू॥ होताहोमकर्त्ता पूर्णंकु
तिं समपादनिष्ठेन्तु कुर्यादित्यर्थः। त्र लमध्योत्तमांगेषु दे

२८७१२२।७३।७४

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com